
KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

**VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS
MOKYKLOS NELANKANČIŲ MOKINIŲ GRAŽINIMO Į MOKYKLAS IR
NELANKANČIŲ MOKYKLOS VAIKŲ IKI 16 METŲ SKAIČIAUS MAŽINIMO
STRATEGIJA
2006-2012 m.**

Mokyklos nelankančių mokinių gražinimo į mokyklas ir sistemingai nelankančių arba vengiančių lankyti mokyklą vaikų iki 16 metų skaičiaus mažinimo strategijos (toliau Strategijos) paskirtis – numatyti ir įgyvendinti mokyklos nelankymo prevencijos ir intervencijos mechanizmus bei priemones.

Bendrosios nuostatos

Mokyklos nelankantis mokinys – mokinys, kuris mokyklos tarybos sprendimu yra pašalintas iš mokyklos, nesimoko pagal privalomo bendrojo ugdymo programą arba per mėnesį be pateisinamos priežasties praleidžia daugiau negu 70% pamokų.

Sistemingai nelankantis mokinys – mokinys, kuris per mėnesį be priežasties praleidžia 50% - 70% pamokų.

Vengiantis mokyklą lankyti mokinys – mokinys, kuris per mėnesį be pateisinamos priežasties praleidžia - mokinys, kuris per mėnesį be pateisinamos priežasties praleidžia 30%-50% pamokų.

Mokyklos nelankymo situacijos Vilniaus mieste analizė

Vilniaus miesto savivaldybės pavaldume yra 16 darželių-mokyklų, 16 pradinių mokyklų, 16 pagrindinių mokyklų, 50 vidurinių, 16 gimnazijų, 6 specialiosios ir jaunimo mokyklos, 3 suaugusiųjų vidurinės mokyklos, 3 suaugusiųjų mokymo centrai, 2 mokymo konsultaciniai centrai. Vilniaus miesto savivaldybės pavaldumo dieninėse bendrojo

lavinimo mokyklose 2005/2006 mokslo metų pradžioje mokėsi 73602 moksleiviai (be specialiųjų poreikių klasių), 77735- kartu su suaugusiųjų mokyklomis ir specialiųjų poreikių klasėmis. 2005 metų spalio 5 d. duomenimis buvo 98 nelankantys arba epizodiškai lankantys (praleidę daugiau negu 50% pamokų) vaikai iki 16 metų.

Mokyklos nelankančių vaikų skaičiaus kitimas Vilniaus mieste:

<i>Metai</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>
<i>Vaikų skaičius</i>	98	63	83	95	97	98

Mokyklos nelankančių mokyklinio amžiaus vaikų sklaida pagal amžiaus grupes ir lytį:

<i>7-9 metai</i>		<i>10-13 metų</i>		<i>14-16 metų</i>	
<i>Bendras skaičius</i>	<i>Iš jų mergaičių</i>	<i>Bendras skaičius</i>	<i>Iš jų mergaičių</i>	<i>Bendras skaičius</i>	<i>Iš jų mergaičių</i>
6	2	23	3	69	18

2005/2006 mokslo metais Vilniaus miesto savivaldybėje buvo atlikti tyrimai, kurių tikslas – nustatyti mokyklos nelankymo priežastis ir lankymo problemų turintiems vaikams teikiamos pagalbos efektyvumą. Apklausose dalyvavo mokiniai, mokyklų vadovai, mokytojai, socialiniai pedagogai, tėvai.

Apibendrinus mokinių, mokytojų ir tėvų apklausų rezultatus, galima išskirti šias bendras tendencijas:

1. Mokyklos nelankymas dažniausiai susijęs su mokymosi sunkumais (50% apklaustų mokinių, 42% tėvų, 47% mokytojų), asmeninėmis savybėmis, pvz. tingi 77% mokinių, 45,5% mokinių mano, kad neprivalo reguliariai lankyti mokyklos, neigiama draugų įtaka (48% mokinių, 55% tėvų, 72% mokytojų).
2. Šeimoje lankomumo problemų turintys vaikai dažnai jaučia pinigų trūkumą (52% mokinių, 37% tėvų) bei tėvų ir aplinkinių paramos bei dėmesio stoką (27% mokinių, 34% tėvų, 75% mokytojų).
3. Mokykloje mokymosi sunkumų turintys vaikai susiduria su bendraamžių atstūmimu (35% vaikų, 29% tėvų, 36% mokytojų), patyčiomis (27% vaikų, 24% tėvų ir 38% mokytojų) ir įžeidinėjimu (27% vaikų, 24% tėvų, 41% mokytojų).

4. Mokiniai neretai skundžiasi mokytojų abejingumu (~ 35%), nepakankamai gerai išaiškintu dalyku (27%), konsultacijų nebuvimu (34%), tuo tarpu mokytojai su šia nuomone nesutinka.
5. Praleidinėti pamokas mokiniai pradeda susidūrę su mokymosi nesėkmėmis (61%), konfliktais su mokytojais ir bendraklasiais (27%), neigiama draugų įtaka (54%).
6. Sunkumų turintys vaikai dažniausiai pagalbos kreipiasi į šeimos narius, mokyklos specialistus, draugus ir 11% patys linkę spręsti problemas.
7. Į kitas įstaigas (pedagogines psichologines tarnybas, dienos centrus ir pan.) mokiniai kreipiasi retai (~ 7.5% apklaustųjų), nors mokytojai dažnai juos ten nukreipia (pvz. 60% mokytojų siūlo kreiptis į pedagoginę psichologinę tarnybą).
8. Mokyklų specialistai gana aktyviai reaguoja mokiniams be priežasties neatvykus į mokyklą (79% skambina tėvams, 57% socialiniam pedagogui, 29% mokyklos administracijai, 26% mokyklos prevencinio darbo grupei ir pan.).
9. Mokyklos nelankymą mokiniams gali padėti įveikti mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas, individualus darbas su mokiniu, specialistų (psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų) pagalba, mokinio motyvacijos atstatymas, dalykų mokytojų konsultacijos.

Visi apklausoje dalyvavę mokyklų vadovai (apklausta ~30% visų Vilniaus miesto mokyklų vadovų) nurodė, kad jų mokykloje yra prevencinio darbo grupė, kurios darbo efektyvumą dauguma vertina vidutiniškai (7 balais iš 10). Visi nurodė, kad mokykloje yra darbo su nelankančiais mokiniams sistema, ~50% apklaustų vadovų mano, kad dedama daug pastangų, dirbama sistemingai, matomas rezultatas, 9% teigia, kad problema sprendžiama operatyviai, ieškoma naujų darbo formų. Tačiau 10% nurodo nepakankamą bendradarbiavimą tarp mokyklos bendruomenės narių, silpną komandinį darbą, nepakankamą kitų institucijų pagalbą.

Apibendrinus mokyklų vadovų nuomonę, galima išskirti šiuos faktorius, įtakojančius mokyklos nelankymo problemą:

Sunkumai, susiję su vaiko šeima

- Tėvų pasyvumas ir abejingumas;
- Bendradarbiavimo su tėvais stoka;
- Šeimos socialinės problemos;

- Tėvų įtakos nebuvimas.

Sunkumai, susiję su mokiniais:

- Mokymosi motyvacijos stoka;
- Mokymosi sunkumai;
- Atsakomybės, gyvenimo įgūdžių, atsparumo neigiamam aplinkos poveikiui stoka.

Sunkumai, susiję su mokykla:

- Efektyvių nelankomumo prevencijos priemonių nebuvimas;
- Nepakankamas mokytojų darbas ir kartais kvalifikacijos stoka;
- Nereguliarus informavimas apie mokinio nelankymą;
- Bendradarbiavimo tarp mokyklos darbuotojų stoka;
- Nepakankama didaktinė rehabilitacija grįžusiems į mokyklą mokiniams;
- Skatinimo sistemos nebuvimas.

Kiti sunkumai:

- Poveikio priemonių tėvams ir vaikams nebuvimas;
- Nėra valstybinės nelankomumo problemos sprendimo sistemos ir aiškių veiksmų programos;
- Nepakankama socialinė-pedagoginė-psichologinė pagalba mokiniams ir tėvams.

Tyrimo metu buvo išskirtos ir bendradarbiavimo su kitomis institucijomis (vaiko teisių apsaugos tarnyba, savivaldybe, policijos nepilnamečių reikalų pareigūnais, NVO) problemos – grįžtamojo ryšio stoka, pasyvus bendradarbiavimas, mažai efektyvi parama ir pagalba mokykloms, trūksta informacijos apie paslaugas ir kitos.

Vilniaus miesto savivaldybės mokyklos nelankymo prevencijos priemonės

Mokyklos nelankančių mokyklinio amžiaus vaikų apskaitos sistema Vilniaus mieste:

mokykla kiekvieną mėnesį iki mėnesio 5 d. siunčia duomenis apie mokyklos nelankančius vaikus (praleidusius daugiau negu 50% pamokų per mėnesį) Švietimo skyriui ir Vaikų teisių apsaugos tarnybai, nurodydama mokyklos išsiaiškintas nelankymo priežastis, mokyklos taikytas poveikio priemones bei darbą su mokiniu ir jo šeima. Tai leidžia analizuoti situaciją mokyklose, stebėti nelankančių mokyklos vaikų skaičiaus kitimą visų mokslo metų eigoje. VTAT pareigūnai lankosi nurodytų vaikų šeimose, tačiau poveikis

dažnai minimalus. Nepakankamas bendradarbiavimas tarp Švietimo skyriaus ir VTAT bei informacijos grįžtamojo ryšio stoka.

Visose Vilniaus miesto mokyklose yra mokyklų vadovų įsakymu sudarytos *prevencinio darbo grupės*, kurių viena iš veiklos sričių – darbas su mokyklos nelankančiais ar vengiančiais ją lankyti mokiniais. Prevencinio darbo grupę sudaro mokytojų, klasių vadovų, mokinių atstovai, nepilnamečių reikalų pareigūnas, mokyklos specialistai (psichologas, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas), administracijos atstovas, bendruomenės atstovas. Daugumoje miesto mokyklų yra vadovų įsakymu patvirtinta nelankomumo prevencijos ir darbo su mokyklos nelankančiais vaikais tvarka. Ši tvarka numato, kas ir kaip dažnai turi teikti informaciją socialiniam pedagogui ar prevencinio darbo grupei apie nelankantį vaiką, daugumoje mokyklų numatyta nuobaudų sistema už tam tikrą skaičių be priežasties praleistų pamokų, darbo su vaiku ir šeima sistema:

1. *dalykų mokytojai fiksuoja mokinių lankomumą dienyne;*
2. *klasėse už lankomumą atsakingi mokiniai informuoja klasių vadovus apie praleistas pamokas;*
3. *klasių vadovai individualiai bendrauja su vaikais, informuoja tėvus, bendradarbiauja su socialiniais pedagogais, psichologais;*
4. *epizodiškai mokyklos nelankantys mokiniai registruojami prieš pamokas ir po pamokų pas mokyklos direktoriaus pavaduotoją;*

Išanalizavus mokyklų parengtas mokyklos nelankymo prevencijos tvarkas konstatuota, kad tik dalyje jų nurodyta kokią pagalbą mokymosi sunkumų bei lankomumo problemų turinčiam vaikui privalo suteikti dalykų mokytojai.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu sudaryta tarpžinybinė *prevencinio darbo koordinavimo grupė*, kurios viena iš veiklos sričių – metodinė pagalba mokykloms vykdant nelankomumo prevenciją.

Mieste yra daug *valstybinių ir visuomeninių institucijų*, teikiančių socialinę – ekonominę, psichologinę-pedagoginę pagalbą padidintos rizikos grupės vaikams:

- Vaikų teisių apsaugos tarnyba
- Psichologinė-pedagoginė tarnyba
- Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras
- Socialinės paramos centras

- Pagalbos šeimai tarnyba
  - Socialinė-psichologinė tarnyba „Parama“
  - Socialinių išmokų skyrius
  - Bendruomenės socialinių paslaugų skyrius
- Motinos ir vaiko pensionas
  - Vaiko raidos centras
  - Vaikų telefono linija
  - Jaunimo linija
  - Paguodos telefonas
  - NVO „Gelbėkit vaikus“
  - NVO „Vaiko namas“
  - NVO Paramos vaikams centras
  - NVO Jaunimo psichologinės paramos centras
  - Dienos centrai

Visos išvardintos institucijos teikia pagalbą mokyklos nelankantiems vaikams, tačiau dažnai trūksta jų veiklos koordinavimo, nėra sistemingos nelankomumo prevencijos veiklos. Mokyklose trūksta informacijos apie jų teikiamas paslaugas. Ryškus kompetingų specialistų trūkumas leidžia reaguoti tik iškilus ypatingai svarbiai problemai spręsti.

Strategijos tikslai ir uždaviniai

Tikslai	Uždaviniai
1. Skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą mokyklos nelankymo prevencijos srityje	1.1. Sukurti savivaldybėje pastoviai veikiančią tarpžinybinę lankomumo stebėsenos ir kontrolės darbo grupę.
	1.2. Tarpinstitucinės atsakomybės reglamentavimas.
2. Teikti mokykloms metodologinę, informacinę ir kitokią pagalbą, sprendžiant mokyklos nelankymo problemas.	2.1. Pastoviai vykdyti mokyklos nelankymo monitoringą bei duomenų analizę, skatinti veiksmingų stebėsenos sistemų kūrimą ir

	<p>įgyvendinimą.</p> <p>2.2. Parengti rekomendacijas mokykloms bei pavyzdines tvarkas, reglamentuojančias mokyklos nelankymo prevencijos organizavimą.</p> <p>2.3. Vykdyti mokymus mokyklų komandoms nelankomumo prevencijos tematika.</p>
3. Kurti sveiką, saugią, atitinkančią įvairius ugdymo ir ugdymosi poreikius aplinką mokyklose.	<p>3.1. Užtikrinti kokybišką socialinės-pedagoginės pagalbos vaikui teikimą mokyklose.</p> <p>3.2. Plėtoti individualią pagalbą mokymosi sunkumų turintiems vaikams.</p> <p>3.3. Ugdyti mokinių socialinius-visuomeninius įgūdžius, psichologinį atsparumą neigiamai aplinkos įtakai.</p> <p>3.4. Sudaryti vaikams ir jaunimui socialiai teisingas saviraiškos ir laisvalaikio užimtumo galimybes.</p> <p>3.5. Plėtoti ugdymo bei ugdymosi formų įvairovę.</p> <p>3.6. Skatinti mokyklų iniciatyvas nelankomumo prevencijos srityje, vykdyti gerosios patirties sklaidą.</p> <p>3.7. Kelti mokytojų kompetenciją darbo su mokymosi sunkumais turinčiais vaikais srityje.</p> <p>3.8. Skatinti ir plėtoti mokinių-mokytojų-tėvų partnerystę, sprendžiant mokyklos nelankymo problemas.</p>
4. Kompleksinės pagalbos šeimai, auginančiai mokymosi sunkumų turintį ar nelankantį mokyklos vaiką, teikimas.	<p>4.1. Laiku ir operatyviai teikti tėvams informaciją apie vaikų lankomumą.</p> <p>4.2. Teikti pedagogines- psichologines konsultacijas tėvams, ugdyti pozityvios tėvystės įgūdžius.</p> <p>4.3. Plėtoti lankomumo problemų turinčių</p>

	mokinių užimtumo bei pedagoginės reabilitacijos grupių mokyklose tinklą mieste.
	4.4. Vykdyti informacijos apie institucijas, teikiančias socialinę, psichologinę, teisinę pagalbą sklaidą.
5. Plėtoti formalaus ugdymo ir ugdymosi formų pasiūlą, įskaitant ir profesinį mokymą.	5.1. Plėtoti jaunimo mokyklų koncepciją.
	5.2. Vykdyti profesinį orientavimą mokyklose.

Vilniaus miesto Savivaldybės rengėjų grupė

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS MOKINIŲ, VENGIANČIŲ LANKYTI MOKYKLĄ, PREVENCINIS MODELIS

1. Tikslas – sukurti vaikų grąžinimo į mokyklas sistemą, tobulinti prevencinį darbą su blogai mokyklą lankančiais vaikais ir mažinti mokyklos nelankančių mokinių skaičių Vilniaus miesto savivaldybėje.

2. Uždaviniai:

2.1. reglamentuoti savivaldybės institucijų atsakomybę už savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymąsi pagal privalomojo švietimo programas;

2.2. užtikrinti kokybišką socialinės pedagoginės pagalbos vaikui teikimą mokyklose;

2.3. kelti mokytojų kompetenciją darbo su rizikos grupės vaikais srityje;

2.4. sudaryti vaikams socialiai teisingas saviraiškos ir laisvalaikio užimtumo galimybes;

2.5. skatinti ir plėtoti mokinių-tėvų-mokytojų partnerystę, sprendžiant mokyklos nelankymo problemas;

2.6. kurti sveiką, saugią, atitinkančią įvairius ugdymo ir ugdymosi poreikius aplinką mokykloje.

2.7. plėtoti ugdymo ir ugdymosi formų įvairovę.

NUMATOMI REZULTATAI

3. Įgyvendinus projektą, laukiami šie rezultatai:

3.1. bus sukurta vieninga savivaldybėje apskaitos ir pagalbos sistema;

3.2. pagerės pedagoginės, psichologinės ir socialinės paslaugos vaikui ir šeimai teikiančių institucijų tarpžinybinis bendradarbiavimas ir jų kokybė;

3.3. savalaikė ir efektyvi pagalba vaikui;

3.4. sumažės nelankančių vaikų skaičius;

3.5. padidės ugdymo formų įvairovė, leidžianti vaikui mokytis jo gebėjimus ir poreikius atitinkančioje, patrauklioje ugdymo įstaigoje.

PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR VERTINIMO KRITERIJAI

4. Nustatomi šie projekto įgyvendinimo vertinimo kriterijai:

- 4.1. mokyklos nelankančių vaikų skaičius;
- 4.2. savivaldybėje sukurtas vaikų poreikius atitinkančių mokyklų tinklas;
- 4.3. kvalifikaciją kėlusių specialistų skaičius.

FINANSAVIMAS

- 5.1. Programa finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų, projekto lėšų, taip pat iš kitų šaltinių. Jos tikslams įgyvendinti gali būti koperojamos ir privačios, įvairių fondų bei investicijų lėšos.
- 5.2. Šios Programos įgyvendinimo lėšos bus tikslinamos kiekvienais metais.

Prevenicinio modelio kūrėjai:

1. Daiva Želvienė, projekto dalyvio – Vilniaus miesto savivaldybės
2. Asta Railienė, projekto vykdytojo - asociacijos „Naujos Jungtys“ atstovė

PROJEKTO VYKDYMO BIUDŽETAS

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Priemonė</i>	<i>Priemonės aprašymas</i>	<i>Terminai</i>	<i>Vykdytojai</i>	<i>Preliminarus projekto lėšų poreikis (Lt)</i>
1.	Apskaitos apie iškritusius iš švietimo sistemos ir rizikos grupės vaikus sistemos kūrimas ir įgyvendinimas savivaldybėje	<p>1.1. Suformuojama tarpžinybinė darbo grupė (sudaryta iš Švietimo skyriaus, Vaikų teisių apsaugos tarnybos, pedagoginės psichologinės tarnybos, nepilnamečių reikalų pareigūnų, mokyklų atstovų)</p> <p>1.2. Darbo grupė kuria apskaitos sistemą: parengia aprašą, kokie duomenys turėtų būti renkami ir kaupiami apie iškritusius iš švietimo sistemos ir rizikos grupės vaikus, numato duomenų apie šiuos vaikus rinkimo, tikslinimo ir tolesnio panaudojimo procedūras, atsižvelgia į teisinį tokios veiklos pagrindą bei teikia pasiūlymus jam tobulinti.</p> <p>1.3. Darbo grupė vykdo lankomumo stebėseną ir duomenų analizę bei jų pagrindu rengia rekomendacijas mokykloms bei pavyzdines tvarkas, reglamentuojančias mokyklos nelankymo prevenciją. Atskirų problemų sprendimui ar tvarkų paruošimui gali būti sudaromos atskiros ekspertų grupės. Lankomumo rodiklių analizė sudarys prielaidas naudojamų prevencinių mechanizmų efektyvumui įvertinti, ieškoti naujų veiklos formų.</p>	<p>2006</p> <p>2007</p> <p>2007-2010</p>	<p>Švietimo skyrius</p> <p>Darbo grupė</p>	

		<p>1.4. Savivaldybės institucijų atsakomybės už savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymąsi pagal privalomas bendrojo ugdymo programas reglamentavimas. Duomenų bazės apie savivaldybės teritorijoje veikiančių institucijų, teikiančių socialinę, pedagoginę, psichologinę pagalbą ir paramą vaikui sudarymas.</p> <p>1.5. Susistemintą informaciją apie institucijų veiklą, apibrėžus jų funkcijas, galima būtų efektyviau ir operatyviau spręsti mokyklos nelankančių vaikų problemas</p>	2007-2010	Švietimo skyrius, VTAT, Socialinės paramos skyrius	
2.	Pagalbos mokymosi sunkumų turinčiam vaikui strategijos sukūrimas mokyklos, klasės, ugdytinio lygmenyje.	<p>2.1. Kiekviena mokykla turi būti parengusi pagalbos vaikui strategiją ir numačiusi pagalbos teikimo mechanizmus. Jie turi būti parenkami pagal konkrečios mokyklos situaciją ir problemas. Mokykla dažnai neturi pakankamai kvalifikuotų specialistų (socialinių pedagogų, spec. pedagogų, psichologų, sociologų ir kt.) strategijai rengti, todėl svarbu teikti visokeriopą pagalbą mokykloms. Siekiant taupiai naudoti lėšas, galima būtų steigti konsultantų grupę prie PPT, kuri konsultuotų mokyklas nelankomumo prevencijos, mokymosi motyvacijos skatinimo strategijos kūrimo klausimais, vykdytų tyrimus ir analizuotų situaciją mokykloje, tirtų</p>	2007-2008	Švietimo skyrius, mokyklos	49 000

	<p>taikomų priemonių efektyvumą, organizuotų sudėtingesnių atvejų aptarimus. Projekte galėtų pilotuoti 2 miesto pagrindinės ir vidurinės mokyklos. Atrenkant mokyklas būtų atsižvelgiama į mokyklos motyvaciją dalyvauti projekte, mokyklos situaciją. Apibendrinus rezultatus būtų galima vykdyti patirties sklaidą.</p> <p>2.2. Mokyklų komandų mokymai darbo su mokymosi sunkumais turinčiais vaikais, bendravimo psichologijos tematika. Labai svarbu, kad mokymai vyktų mokyklų komandoms ir apimtų kuo platesnį darbuotojų ratą.</p> <p>2.3. Socialinių įgūdžių formavimo ir užimtumo grupių steigimas 2 atrinktose mokyklose.</p> <p>2.2.1. Šiose grupėse gali mokytis dažnai praleidinėjantys pamokas, neturintys mokymosi motyvacijos mokiniai. Už šios grupės sudarymą atsakingas mokyklos socialinis pedagogas, padedamas konsultantų grupės. Vaikų skaičius grupėje 5-15.</p> <p>2.2.2. Grupės aprūpinamos mokymo priemonėmis, medžiagomis mokinių darbui.</p> <p>2.2.3 Darbui grupėje turėtų būti įsteigti du etatai (pvz. mokytojas ir spec. pedagogas; socialinis pedagogas ir spec. pedagogas ir pan.). Šioje grupėje mokytojas atstato arba formuoja vaikų gyvenimo įgūdžius, organizuoja</p>			4 000
				22 700
				41 000

		<p>mokomąją veiklą (pvz., vaikai mokosi matematikos pirkdami maistą, žaisdami kompiuteriu ar stalo žaidimus ir pan., gyvenimo įgūdžiai formuojami planuojant, kiek ir kokio maisto pirkti, kad užtektų visiems, visą mėnesį ir t.t). Būtina, kad šioje veikloje vaikas patirtų sėkmę. Atsižvelgia į vaiko interesus, tariasi su juo. Organizuoja veiklą taip, kad vaikas nepatirtų spaudimo ir įtampos, nes tokių vaikų aukštas nerimo lygis. Kadangi „iškritusių“ iš švietimo sistemos vaikų silpna valia, mokytojas padeda vaikams užsibrėžti tikslą, palaiko juos, moko siekti užsibrėžto tikslo, nekelia per didelių reikalavimų, vaikai atlieka darbus savo tempu. Kuria saugumo atmosferą. Specialusis pedagogas nustato „iškritusių“ iš mokyklos vaikų žinių ir gebėjimų lygį, dirba individualiai su vaiku, formuoja jo įgūdžius. Taip pat padeda perimančiam mokytojui sudaryti mokymo programą, nes jis jau pažįsta vaiką ir žino, ką jis moka, ko ne.</p>			
--	--	--	--	--	--

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖJE TAIKOMI MOKYKLOS NELANKOMUMO PREVENCIJOS IR IŠKRITUSIŲ IŠ BENDROJO ŠVIETIMO SISTEMOS VAIKŲ IKI 16 METŲ GRAŽINIMO Į MOKYKLAS MECHANIZMAI

Siekiant spręsti mokyklos nelankymo problemą ir sudaryti sąlygas įvairiapusiam vaikų ugdymuisi Vilniaus mieste įgyvendinamos tokios priemonės:

1. Vilniaus miesto savivaldybėje veikia mokyklos nelankančių mokyklinio amžiaus vaikų **apskaitos sistema**: mokykla kiekvieną mėnesį iki mėnesio 5 d. siunčia duomenis apie mokyklos nelankančius vaikus (praleidusius daugiau negu 50% pamokų per mėnesį) Švietimo skyriui ir Vaikų teisių apsaugos tarnybai, nurodydama mokyklos išsiaiškintas nelankymo priežastis, mokyklos taikytas poveikio priemones bei darbą su mokiniu ir jo šeima. Tai leidžia analizuoti situaciją mokyklose, stebėti nelankančių mokyklos vaikų skaičiaus kitimą visų mokslo metų eigoje. VTAT darbuotojai, mokyklas kuruojantys nepilnamečių reikalų pareigūnai lankosi nurodytų vaikų šeimose, tačiau poveikis dažnai minimalus dėl ribotų administracinių priemonių. Problema - nepakankamas bendradarbiavimas tarp Švietimo skyriaus ir VTAT bei informacijos grįžtamojo ryšio stoka.

2. Visose Vilniaus miesto mokyklose yra mokyklų vadovų įsakymu sudarytos **prevencinio darbo grupės**, kurių viena iš veiklos sričių – darbas su mokyklos nelankančiais ar vengiančiais ją lankyti mokiniais. Prevencinio darbo grupę sudaro mokytojų, klasių vadovų, mokinių atstovai, nepilnamečių reikalų pareigūnas, mokyklos specialistai (psichologas, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas), administracijos atstovas, bendruomenės atstovas. Savivaldybės tarpžinybinė prevencinio darbo koordinavimo grupė teikia metodinę bei kitą pagalbą sprendžiant mokyklos nelankymo problemas. Mokyklų vadovai prevencinio darbo grupių veiklos nelankomumo prevencijos srityje efektyvumą vertina vidutiniškai.

3. Daugumoje miesto mokyklose yra vadovų įsakymu patvirtintos **nelankomumo prevencijos ir darbo su mokyklos nelankančiais vaikais tvarkos**. Jos numato, kas ir kaip dažnai turi teikti informaciją socialiniams pedagogams ar prevencinio darbo grupėms apie nelankančius vaikus, numatyta nuobaudų ir skatinimo sistema už tam tikrą skaičių be priežasties praleistų pamokų, darbo su vaiku ir šeima sistema. Tačiau pasigendama kompleksinio požiūrio į pagalbos mokymosi ir

lankomumo problemų turinčiam vaikui teikimą, orientuojamasi į nuobaudas, bet neakcentuojama skatinimo svarba.

4. Savivaldybė aktyviai dalyvauja Švietimo ir mokslo ministerijos jau trejus metus organizuojamoje **akcijoje „Mokyklon? Pakeliui!“**, kurios tikslas – paskatinti visuomenę prisidėti pritraukiant į mokyklą jos nelankančius arba ne nuolat lankančius vaikus. 2005 metais akcijos metu į mokyklą buvo gražinta 19 vaikų iš 27 besikreipusių.

5. Mieste veikia **2 jaunimo mokyklos** – 1993 m. įsteigta Jono Ivaškevičiaus jaunimo mokykla, 1994 m. – „Gijos“ jaunimo mokykla,- skirtos praradusių mokymosi motyvaciją ir nelankančių mokyklos vaikų problemoms spręsti. Tačiau šios mokyklos perpildytos. Keturiuose miesto mokyklose įsteigtos jaunimo pamaininės klasės lietuvių ir rusų mokomąją kalba. Siekiant sudaryti sąlygas įgyti vidurinį išsilavinimą mokiniams dėl įvairių priežasčių negalintiems reguliariai lankyti mokyklos, įsteigtos nuotolinio mokymo klasės Ozo vidurinėje mokykloje. Tačiau išlieka formalaus ugdymo formų įvairovės stoka (pvz. profesinio mokymo įstaigų suteikiančių ir pagrindinį išsilavinimą).

6. Įgyvendinant Socialinių pedagogų etatų steigimo švietimo įstaigose 2001–2005 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. balandžio 24 m. nutarimu Nr. 471 (Žin., 2004, Nr. 36-1220), daugumoje miesto mokyklų įdarbinti **socialiniai pedagogai**, kurių pagrindinis profesinės veiklos tikslas – laiku pastebėti, įvertinti ir spręsti vaikų bei paauglių mokyklos nelankymo, nesimokymo, netinkamo elgesio, bendravimo ir kitas problemas. Siekiant stiprinti mokymosi sunkumų turinčių vaikų mokymosi motyvaciją, padėti jiems įsisavinti žinias, 36 mokyklose įdarbinti specialieji pedagogai, 14 mokyklų įsteigti mokytojų padėjėjų etatai. Deja, dauguma miesto mokyklų neturi specialiųjų pedagogų ir mokytojų padėjėjų. Didelis mokyklų socialinių pedagogų darbo krūvis ir sąlyginai nedidelis atlyginimas sąlygoja mokyklų socialinių pedagogų kaitą, tik dalis jų turi kvalifikacines kategorijas.

7. Įgyvendinant Specialiųjų poreikių mokinių vežiojimo 2005-2008 metų **programą „Geltonasis autobusas“**, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. ISAK-1953 (Žin. 2004, Nr. 179-6627) bei „Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2006-2008 metų programą“, patvirtintą Lietuvos Respublikos vyriausybės 2005 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1110 (Žin., 2005, Nr. 126-4497), Vilniaus miesto „Atgajos“ specialiajai ir „Versmės“ vidurinėms mokykloms, kuriose mokosi vaikai su negalia, skirti „geltonieji autobusiukai“.

8. Vilniaus **pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai** teikia individualias konsultacijas vaikams ir šeimoms, auginančioms lankomumo problemų turintį vaiką, periodiškai vyksta sunkesnių atvejų aptarimai, kuriuose dalyvauja mokyklų socialiniai pedagogai, vedami seminarai mokyklų specialistams. Tarnyboje įsteigtas soc.pedagogo etatas. Tarnyba vykdo pozityvios tėvystės ugdymo

projektą, bet pastebėta, kad tėvus prisikviesti į mokymus, savitarpio pagalbos grupes yra sunku. Tarnyboje dirba aukštos kvalifikacijos specialistai, tačiau dėl nepakankamos šios tarnybos materialinės, techninės, metodinės bazės, didelės darbo apimties, pagalba ne visuomet suteikiama operatyviai.

9. Tyrimų duomenimis, žymią dalį vengiančių lankyti mokyklą mokinių sudaro socialinės rizikos grupės šeimose gyvenantys vaikai. Vykdamas SAD ministrės ir Švietimo ir mokslo ministro 1999 m. rugpjūčio 16 d. Nr. 64/955 įsakymą „Dėl mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarkos patvirtinimo“, 2005/2006 m.m. **nemokamą maitinimą** gavo apie 8000 miesto bendrojo lavinimo mokyklų mokinių. Kasmet nepasiturinčių šeimų vaikams skiriama materialinė parama reikiamoms mokymosi priemonėms įsigyti.

10. Mieste veikia daug valstybinių ir nevyriausybinų institucijų, dienos centrų dirbančių su vaikais ir šeima, teikiančių socialinę-ekonominę, psichologinę, pedagoginę paramą ir pagalbą rizikos grupės vaikams. Tačiau dažnai jos sprendžia tik vaikų užimtumo problemas, veiklą orientuoja į **neformalaus švietimo paslaugų teikimą**. Pasigendama glaudesnio bendradarbiavimo tarp šių institucijų ir mokyklų. Susiduriama su informacijos pasikeitimo, grįžtamojo ryšio stoka. Seniūnijose nepakanka socialinių darbuotojų darbu su šeimomis, reaguojama tik iškilus ypač svarbiai problemai.

Apibendrinant savivaldybėje veikiančius mokyklos nelankymo prevencijos mechanizmus ir darbo su rizikos grupės vaikais patirtį galima teigti, kad tik bendromis mokyklos bendruomenės ir visų suinteresuotų institucijų pastangomis galima pasiekti rezultatų. Tik mechanizmai, nukreipti į nelankymo priežasčių šalinimą, ilgalaikės gražintų į mokyklą vaikų resocializacijos ir reabilitacijos programos galėtų padėti pasiekti rezultatų. Todėl ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas visapusiškai saugios, sveikos, atitinkančios įvairius ugdymo ir ugdymosi poreikius mokyklos aplinkos kūrimui. Tai:

- kokybiška ir savalaikė socialinė pedagoginė pagalba vaikui, turinčiam problemų;
- individualus darbas su mokymosi sunkumų turinčiu vaiku;
- motyvuotas, kvalifikuotas mokyklos personalas;
- psichologinio švietimo programos visam mokyklos personalui, o ne tik mokytojams;
- socialinių įgūdžių ugdymo grupių steigimas lankymo problemų turintiems vaikams;
- ilgalaikės į mokyklą gražintų vaikų reabilitacijos programos;
- mokymosi krūvio optimizavimas (tvarkaraščiai, antros pamainos mažinimas ir pan.);
- vaikų saviraiškos poreikius atitinkanti popamokinė veikla, projektinė veikla;
- tėvų švietimo programų įgyvendinimas, pozityvios tėvystės įgūdžių formavimas.

Rengėjų grupės vadovė - Daiva Želviene

Mokyklose taikomų nelankomumo prevencijos priemonių apžvalga

Priemonės	Stipriosios pusės	Silpnosios pusės	Grėsmės	Galimybės
Nelankomumo monitoringas ir duomenų analizė.	Galimybė objektyviai įvertinti situaciją mokykloje ir nustatyti priežastis. Galimybė įvertinti naudojamų mechanizmų efektyvumą. Įtraukiamas visas mokyklos kolektyvas.	Daug klasių vadovų, mokytojų darbo sąnaudų.	Mokyklos bendruomenės (mokytojų, vaikų) pasipriešinimas.	Efektyvesnių nelankymo prevencijos ir pagalbos vaikui priemonių taikymas.
Operatyvus informacijos tėvams (globėjams) perdavimas telefonu ar e-dienyno pagalba	Galimybė nedelsiant reaguoti ir išsiaiškinti priežastis. Operatyvi informacija.	Daug klasių vadovų, mokytojų darbo sąnaudų. Ne visose mokyklose yra e-dienynas. Ne visi tėvai naudojami internetu. Materialinės išlaidos (telefonui).	Mokyklos bendruomenės (mokytojų, vaikų) pasipriešinimas.	Aktyvesnis dalykų mokytojų įsijungimas. Reguliarus informavimas ne tik apie praleistas pamokas, bet ir apie mokymosi pasiekimus.
Individualūs pokalbiai su prastai lankančiais mokiniais (klasės vadovo, soc. pedagogo, psichologo, administracijos atstovo)	Konfidencialumas Nekainuoja Galimybė išsiaiškinti priežastis ir suteikti pagalbą.	Trumpalaikis poveikis. Vaiko nepasitikėjimas pedagogais.	Etikos normų pažeidimas paviešinant konfidencialią informaciją. Nepedagoginės priemonės, psichologinis spaudimas.	Pokalbyje turėtų dalyvauti mokyklos psichologas arba asmuo, kuriuo vaikas pasitiki.
Nuobaudų sistema (svarstymas mokyklos Prevencinio darbo grupės, mokyklos Tarybos, direkciniuose pasitarimuose, papeikimai, tėvų iškvietimas į posėdžius ir t.t.)	Nekainuoja. Galima įvairių žinybų atstovų (VTAT, nepilnamečių pareigūnų) pagalba. Gali būti veiksminga pradėjantiems blogai lankyti.	Ribotos administracinės poveikio priemonės tėvams. Dažniausiai – trumpalaikis poveikis. Tėvų neatvykimas.	Galimas nesusikalbėjimas. Neskatina mokymosi motyvacijos. Mokinio supriešinimas mokytojams.	Prevencinė priemonė tam tikrai daliai linkusių praleidinėti pamokas vaikų. Glaudesnis tarpžinybinis bendradarbiavimas.
Pagalba mokymosi sunkumų turintiems vaikams	Galimybė išlyginti mokymosi spragas. Skatinimas. Galimybė pagerinti mokymosi pasiekimų rezultatus. Dėmesys vaikui. Padidėjusi mokymosi motyvacija	Darbo organizavimo sunkumai. Patalpų popamokimiam darbui trūkumas mokyklose, dirbančiose dviem pamainom. Laiko sąnaudos.	Mokytojų neigiama nuostata, stereotipai.	Užimtumo grupių mokymosi sunkumų turintiems vaikams. Profesinio orientavimo sistemos įgyvendinimas.
Darbas su tėvais, tėvų švietimas	Galimybė pažinti vaiko aplinką. Tėvų pedagoginis-psichologinis švietimas. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas vaiko labui.	Tėvų nenoras bendradarbiauti. Laiko sąnaudos.	Galimas nesusikalbėjimas.	Sisteminis pozityvios tėvystės ugdymas. Efektyvus tėvų- vaikų- mokytojų bendradarbiavimas. Kompleksinė pagalba vaikui ir šeimai.
Projektinė veikla, bendruomenių iniciatyvos, popamokinė veikla	Užimtumas. Patrauklios veiklos formos. Motyvavimas bendrai veiklai. Galimybė pažinti vaikus. Kolektyvo formavimas	Materialiniai resursai riboja dalyvių skaičių ir veiklos formas. Patalpų stoka mokyklose, dirbančiose dviem pamainom.	Galimi nelaimingi atsitikimai. Nekvalifikuoti vadovai.	Bendruomenių iniciatyvų skatinimas.

BPD2004-ESF-2.4.0-01-04/0070

„Prevenčių mechanizmų, mažinančių moksleivių „iškritimą“ iš bendrojo lavinimo švietimo sistemos kūrimas ir testavimas“

BPD2004-ESF-2.4.0-01-04/0070

„Preveninių mechanizmų mažinančių moksleivių „iškritimą“ iš bendrojo lavinimo švietimo sistemos kūrimas ir testavimas“